

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Széchenyi-terén, a hidkaputól kimenet balra
a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Ára évenként 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 80 kr. bélyegzőt. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
A nyilatkoztatók cikkei sora után 15 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középuteza, STEIN J. könyvkereskedése.

Közlöny, nov. 15.

(D) A mióta gr. Rechberg lelépett, a lapok folyvást élénken foglalkoznak a magyar kérdés megoldásával, de mi részünkről az e tárgyban eszmésszerűt reménytelen egykedvűséggel néztük, megfontolva azt, hogy az osztrák ministeriumban éppen gróf Rechberg volt az, ki a legitimitást a magyar kérdés megoldásának e legbiztosabb nyitját, legalább a külpolitikában védelmezte; s így a gróf lelépésével éppen csak a februári alkotmány embereinek erejét láthatjuk erősölvén.

Igaz, hogy állítják, miképp Mensdorff gróf belépése feltételeit tette volna a magyar korona integritását; a lapok ez állítást azonban nagyon is kérdésessé teszi azon valószínűbb értesítés, hogy gróf Mensdorff 1861-ben a szerb vajdaságba értelem-pubatól biztosnak küldetett ki, s eredménye lön információjának, hogy ama terület visszakebelezve maradt az előbbi országterületben, de mások így hiszik, hogy ez éppen nem a kiküldött biztos információinak tulajdonítható.

Általában mi távolabb vagyunk a dolgok tüzpontjától, hogy sem e kérdésben elfogadható ítéletet mondhasunk, de a józan ész következtetései szerint, midőn állásáról lépni látjuk azon ministert, ki Hessen-Kassel kormányát lelépésre kényszeríté a miatt, hogy a népre a törvényes választási jog helyett újabb octroyált választási módot akart erőszakolni; a ki megtagadta Dániát, hogy a közte és Schleswig-Holstein közt létezőt dualismust egy öszmonarchia eszméjére irányzott unificationalis törekvést teljesen megkivánta hiúsítani, egy központi birodalmi tanácsba kívánva beolvasztani a német hercegségeket külön országos jogait, a Landtagok hatáskörét csakis a helyhatósági ügyekre szorítva: midőn egy ily irányban működött miniszter lelépését látjuk, akkor csaknem megfoghatatlannak látszik elötlünk, hogyan vett éppen most újabb lendületet a magyar kérdés megoldása? s csak úgy fejthetjük meg e talányt, ha megfontoljuk, hogy ezzel leginkább a bécsi lapok foglalkoznak a nélkül azonban, hogy a valódi akarát, az igazi jog önzéstelen elismerésében nyilatkoznék.

Daczára azonban annak, hogy mi a bécsi centralista sajtó őszinte jó akarátában kételkedünk, s általában a magyar kérdés gyors kifejlésére nézve vérmes reményekkel magunkat nem kecségtetjük: nem tagadhatjuk meg azt, hogy a bécsiek felfogásában az elévülési elméletből némi kibontakozás vehető észre, s így a jobb meggyőződés felé némi kis előhaladás azon részről is történt.

Annival, úgy látszik, kezdenek tisztába jönni, hogy a magyar királyságnak is legalább annyi alkotmányos kompetenciája kellene hogy legyen, mint a császárság örökös tartományainak, s kezdik a centralisták is észrevenni, hogy az éppen általuk felállított közös ügyeken kívül a magyar királyságnak is megvannak ugyanazon belügyei, melyekért Ausztriában egy szűkebb reichsrathnak nevezett közös képviselő, s egy néhány oly miniszter állítatott fel, melynek hatásköre csupán a magyar királyságon kívül eső tartományok összességére terjed ki; ebből önként következik az, hogy akkor, midőn azon belügyekre nézve ottan ministeriumok léteznek, itten a hasonló ministeriumot éppen akkor tüntetni el, legalább is anomalia.

Talán hogy a következetességnek legalább árnyát megtartsák, kezdenek a centralista lapok pesti levelek alakjában s másképp is újabb meg újabb kiegyenlítősi projectumokat felvetni, melyekben, ha az elégtérés nem

is, de legalább a logika által követelt igazságosság felé némi előhaladás látszik.

Ily programot hoz az „Oest. Ztg.” egy pesti levél alakjában, melynek elmélete oda megy ki, hogy a februári patens terjesztések a magyar országgyűlés elé, ez kifejezi annak feltétlen elfogadása ellenében aggodalmait, s további tárgyalás alatt szabatosítja a közös ügyek fogalmát; a korona, a magyar tartományok postulatumait a szűkebb reichsrath elé terjeszti, ez alkotmányos uton, s a magyarok kívánatahoz képest módosítja a februári alkotmányt. A béke ezzel meg van kötve. A korona kinevezi a birodalom minisztereit a kül-, pénz- és hadügyre nézve, a többi tárcákra nézve pedig külön minisztereket nevez az örökös tartományoknak, s küldönt a magyar királyság tartományainak. A bővebb reichsrath, mely a két birodalomrészt egyenlő számú képviselőiből alakul, megszárazza az állam budgetét u. m. a külügyi, hadügyi, államadóssági tartozásokat s a civilist, míg a belügyi budgetet egy részéről a szűkebb reichsrath, másrésztől a magyar királyság országgyűlése szavazza meg. Mindenek előtt pedig kívánják, hogy a monarchia magát Magyarországon megkoronáztassa, s a törvényes nádori méltóság helyreállítását.

E program ugyan éppen nem a magyar alkotmányos jogok restitutója, de legalább az octoberi diplomának világosabb fejtegetése, s ez is előhaladás gyanánt tűnik fel a bécsi politikuskok eddigi eszmévilágához képpet; ámbar világosan belátható, mekkorát veszítene ily program által is a magyar királyság azon történelmi jogából, melynélfogva eddig minden közössége Ausztriával csakis az uralkodó fűlség ugyanazonosságában határozódott.

E program által azonban Ausztria már inkább közelednék annak elismerésére a magyar királyság irányában is a mit ő bir, és ily program az elnyomás politikája helyett már inkább a kiegyezés elméletére mutatna; ámbar magában hordja egy egészen új alakulás eszméjét, hol a concessio nem annyiban az írott jogokon, mint már csak a természetes igazságokon, s jozan logikán alapszik.

A nemzeteket azonban igen nehéz új elméletekhez szoktatni, habár azok a logika szabályai szerint igazságokon alapulnak, mert a történelemnek követelése van az embernek meggyőződésében; s ha az emberiség csak az abszolút igazságokat keresné, úgy a világ rettentő sok bányakodásnak lenne kitéve, s a létező állapotoknak időszakonként tabularasakká kellene alakulniok, hogy azokra aztán újabb meg újabb államelméleteket építhessenek fel.

A történelmi jogok feldulása, a historiai viszonyokból kibontakozás mindig oly nyilvános vagy láppangó megrázkodások rejt magában, miképp csodálkozni lehet, hogy legitim és békére hivatott államokban hogyan fognak ily koczakzatásokhoz, midőn mindig erősebb és biztosabb oly állapot, a mely történelmileg s gyakorlatilag évszázadok alatt létezett, s ezáltal életrevalóságának eszathlan bizonyítékát adta; mint oly állapot, mely csak asztalnál kiszámított theoretikus koczka vétések által ígér biztosabb jövőndöt a nélkül, hogy a gyakorlat kipróbálhatta volna azt.

Valamint az emberi meggyőződés rendre átalakul, de egyszerre meg nem változik, így van ez a nemzetek meggyőződésével s jogérzetével. Mindenütt csak a rendszeres és nem erőszakolt kifejlődés adhat biztos eredményt.

Mindenesetre igaza van a „Vaterland”-nak, a mely az „Oest. Ztg.” fenebbi kiegyen-

lítési programját közölve azon megjegyzté teszi: miképp a magyar kérdés csak akkor teend jelentékeny előlépést, ha magyar körökben határozottan fognak egy program mellett nyilatkozni, minő p. o. a fennebb említett.

A nemzeti színház s a mostani személyzet.

Tudva van a közönség előtt, hogy a színházi épület belseje mily jelentékeny reformon ment át. Színpadunk mechanikai berendezése is most megfelel mindazon kívánatoknak, melyeket egy bármely jól szervezett társaság a legclassikusabb darabok előadására nézve követelhet.

Kolozsvár a magyar színészet fészke, s ma, midőn színészetünk szépen kifejlődött is, a pesti színház után az első helyet foglalja el. Művészek elismerték már, hogy Európa egy színházát sem látogatják, a lakosok arányához mérve, nagyobb buzgalommal, mint a kolozsvári.

Ezen buzgalom daczára sem állíthatjuk, hogy színpadunk elég erős volna jó operát s jó drámát együtt kitarítani; mert jól tudjuk, hogy a pesti színház is a jelentékeny dotatiók daczára ezen két feladat sulya alatt örökös deficitet örvényében bukácsol.

Azonban mint hogy színházunk kiválólag a nemzeti nyelv és irodalom terjesztése végett alapított, annál nagyobb joggal követeljük, hogy a dráma mellékszerepet ne vigyen, mert éppen a kolozsvári közönség az, a mely a jó drámai előadásokat a legnagyobb buzgalommal látogatja.

Készséggel, hogy ha Kolozsvárt a jó operát dícsérhetné, ez a dráma rovására történik és viszont. A színgazgatói vállalkozónak tehát főfeladata e dilemmát kiegyenlíteni és ez némileg sikerült Follinusznak urnak néhány év előtt, mikor Paulai s neje, Komáromi, Gyulai stb. ben jó erők voltak a drámai szakban, s az opera is meglehetősen személyzetel, habár nem jól kiegyezve is, volt ellátva.

De most, midőn a színház már belső átalakulása által is a közönség bővebb részvétét igéri, aggodalommal kell tekintetünk a jelen saion elé, midőn a drámai előadásoknak a lehető legkisebb sikert jósolhatjuk.

Nem teszünk jelentékeny kifogást a női személyzet ellen. Follinusné, Ujfalusié, Boérné, Tökés Emilia, Szabó Pepi, ily másdrangú színpadon kellő méltatást érdemelnek, s rendszerint szorgalmat s elég jó felfogást tüntetnek ki játékaikban; de a férfi személyzetben alig egy pár valóban megállható egyéniség van u. m. Szathmári és Gyulai; az előbbiről még nem tudjuk, ha vendég-e vagy már szerződött tag s szerepköre is inkább a vigjátékokra terjed ki, de a komolyabb drámára egyetlen férfi erő sem mutatkozik Gyulain kívül.

Mándoki szorgalmas ifjú színész, de éppen drámai szerelmesnek nem alkalmazható már külsőjénél fogva, örökösön mosolygó ajkával öszhangzatlan az ábránd és szenvedés. Ezenkívül fiatal bár, de a vándor színészek modorosságát tanulta el, melynél fogva komoly szerepekben nem tud alakítani, s a leggyeszterűbb prózai kitéltt éppen azon pathosszal kiáltja el, mint a melylyel a legszivrázóbb mondatokat. Az érzelmeinek semmi árnyalata nincs szavallatában, s sokkal inkább van hivatta éppen azon szerepkörre, melyet Szathmári tölt be, s könnyű, vidám, kissé bohókás szerepekben ereje is van, s mozgékony és itt tud alakítani, így p. o. „A jól örvölt kis leány”-ban az inas szerepében, melyet meglepően jól visz, s ilyen volt közelebbiről „Csapodár” című vigjátékban vitt szerepében, melyért méltán érdemlé színházi referenstünk méltatását. Tehát Mándokinak van képessége, de nem a komoly drámában. Itt javíthat ugyan magán, de kielégítő képességet aligha fejthet ki s inkább másod szerepekre való.

Ez a mostani dráma társaság első szerelmese.

És a hásszerep kinek kezén van?

A fardadhatlan Ujfalusi éppen úgy betölti e szerepet, mint a hogy énekel a zenekarban, viszi Orpheusban Jupitert és Dunanban a czimszerepet, felolvassa Hunyadi Lászlóban Czillei levelét, s elviszi a meghívót Hunyadi Lászlóhoz, s segít Czilleit meglőni.

Az ő szerepköre a „Színházi képtelenségek”-et juttatja eszünkbe, melyben pár tagból minden kitélik. Szögletes mozgásai, kiáltó érczes hangja, modorossága, miképp ő épp oly kiabáló pathosszal viszi a „Jó barátok”-ban a zuavot, mint Szigetvár ostromában Zrinyit, valóban még nem elég tulajdonok őt a hásszerepre felavatni, s Follinus ur nagyon megfogja éreztetni a dráma barátaival, hogy Rómaít elszalasztotta. Nem akarjuk Ujfalusi urat is itéletünk által pályájától elszomorítani. Ő, tulzásait leszámítva, jeles Dunanan apó, másodrangu szerepekben jól használható, s mint vállalkozó szorgalmas színész, a társaság hasznos tagja, s így a maga helyén megáll; de főbb szerepekre képtelen. Azt mondja a színgazgató, hogy nincs erő a vidéki színpadokon, Pest minden tehetséget elnyel. Ez való lehet, mi azonban hisszük, hogy annak idejében Paulait s nejét megtarthatta volna, és kérdjük, ki az itt, a ki őt a komoly dráma szerepekben, minő Hamlet, Acosta Uriel stb. pótolhatná. Nincs a mostani dráma társaságnál egyetlen erő a drámára, s az istenért e társasággal csak komoly drámákat ne kísérsenek előadni, mint megkísérték a „Bíbor és gyász”-t. Francia vizjátékok még csak sikerülhetnek, Szigligeti népszínművei, vigjátékai s „Két pisztoly”-féle darabjai is elcsuszhatnak, de komoly drámát nem csak hogy nem várhatunk, de éppen aggodunk, hogy a mostani társasággal ilyeshez fogjanak.

Ha Follinus ur jobb férfi erőket nem szer, nincs más mód, mint e saionon a komoly drámát nélkülöznünk, s megelégednünk az örökös „Troubadour”-ral, „Ernani”-val s „Lucia”-val; pedig az ember az operával végre oly jól lakik, mint a tálfafűttel, hogy nem győzi várni utánna a realisabb eleddet; s általában eltévesztve látjuk színházunk célját, ha itt csak az ismert s 20 év óta örökké kiöntött űt-hat operának Kunigunda-Eduardóját kellene hallanunk a modern operettekkel felsekelve. Nem vagyunk mi ezeknek is ellenségei, sőt rendkívül szeretjük a zenét, mindamellett a nemzeti színpad célja a dráma; s az opera, ha ki is elégti érzékünket s idegünket, de lelkiünk természetes táplálékára, a drámára vágyik.

Midőn drámánk férfi tagjai közt nem látunk senkit a szerelmes, nem a hős, nem a komoly fenkeltebb szerepekre, s még a komoly öreg szereplő is, a mennyiben ezt Gyulai nem viszi, hiányzik; Boér inkább a vídám nagybácsik szerepkörében lévő helyén, meg a cselszövő szerepekre sincs egyén, Albisi néha használják erre vagy Ujfalusi, mindkettő szorgalmas s mindenre használható, de képtelen a főbb szerepekre; Albisi jó afféle falusi rectornak, a minőnek a társadalom ama derék osztályát, elég helytelenül, az írók és színészek bohóczokul felmutogatják. A cselszövő szerepekre is egyedül Gyulai marad, s ha őt három részre lehetne szakasztani, talán valamire mehetnének is. Hire volt, hogy Molnár megnyeri Follinus ur, bár őt bírhatnók, ámbar az ő tehetsége által sem voltunk tulragadtatva; de itt megközelítője sincs.

Világosan látható tehát, hogy a drámai személyzet oly gyenge, a minél gyengébb akármely kis színpadon alig lehet s Mándokin, Gyulain, Boéron kívül az egész az opera karszemélyzetéből van kiállítva. Eppen ezért azt kell hinnünk, hogy a színgazgató a drámai személyzet szerveztét nem tekinti bevégeztetnek, s gondoskodni fog, hogy ezen személyzet főszereplőkkel kiegészítessék s használhatóvá váljon.

A mi az opera személyzetet illeti, az az itteni viszonyokhoz mérve elég jó.

Az első énekesnő Dalnoki Róza, kellemes színpadi alak, játéka igaz, hogy kívánni valót, éneke is lehetne melegebb, de tisztá hangja eléggé van iskolázva, s habár nem bír az érzelmen mélységgel, de igen a tanulmány tisztaságával s kellő zenei hallással. Így méltán bírja a közönségnek tetszését.

Csányi Gizella, drámaénekesnő, most szerződött tag. Hangja érdelemteljes, iskolája közepes, nagy hibája, hogy az életkort öltözködésben s mozdulataiban nem tudja kellőleg alakítani, s Azucena vagy Szilágyi Erzsébeth csaknem oly könnyedén szűkell, mint Csányi Gizella. Még nagyobb baj, hogy ő, ki mezzo-soprán, ált szerepekre alkalmaztatik.

Konti Fáni, a társulat altisztánja még csak Hunyadiában Mátyás szerepében lépett fel.

Hangja elég mély, s használható. Nem tudjuk, ha játéka által képes-e nagyobb szerepekre? Hunyadi Mátás kis szerepét eléggé jól énekelte.

Barna Luiza coloratur énekesnő, türethető hangja van, de játéka csaknem egészen hiányzik. Ugy halljuk, csak most lépett színpadra, ez esetben lehet várni tőle jövőre.

Fekete, Institoris, Tóthfalusi már ismeretese, s közönségünk őket kellőleg is méltatja, az új basszus Odri Lebel csinos alakjával, valamint gördülékeny hangjával — a mi basszusoknál ritka — már is megnyerte a közönséget. Ugy látszik népszínművekben is fog játszani, s a „Csikos”-ban már meglehetősen sikerrel játszott is.

E szerint az opera meglehetősen előnyben van a dráma felett, és ezt egy nemzeti színpadon joggal nevezzük vissza aránynak.

Ennyi a mit a mostani társulatról általában elmondhatunk. Lapunk tere nem enged meg, hogy az előadásokról folyvást részletes bírálatot adhassunk; de a személyzet erejéből előre el lehet határozni, hogy itt csak az opera, operette és vígjátékok állhatnak ki a kritikát. Alkalmanként mindenestre fogunk részletesen is foglalkozni a színművészet s előadások kérdésével; most csak annyit mondunk újból el, hogy a nemzeti színház fő feladata a jó drámai előadások s a drámai személyzetet, a mint most van, illetékesnek és kiegészítettnek éppen nem tekinthetjük.

Megjegyzés, a „Kol. Közlöny” f. évi. 133. sz. M. F. aláírásával megjelent „Néhány szó a r. k. papi tizedkárpótlás kiosztása alkalmából” címzett cikkre.

A jelen század méltán hordja homlokán a haladás béléget, mert valóban, haladunk; de merre és hová fog vezetni a kor szelleme? ezt előre senki sem tudhatja. Annyit mégis tapasztalunk, hogy a haladás legbámultabb művei sem teszik erősebbé, boldogabbá a kor. társadalmakat. A haladásnak ily óriási léptei következtében közel állunk azon időponthoz, melyben a papok hírlapilag fognak köteleimre figyelmeztetni. A kezdeményezés dicsősége, e tekintetben, említett M. F. cikkirő, ki abban, amugy osztogatja jámbor tanácsait; a mlgs káptalan tagjainak úgy, mint nekünk igénytelen szerzeteseknek, hogy miképp éljünk, s hasznosítsuk kárpótlásul nyerendő pénzösszegeinket.

Szép és dicsérendő a sz. ügy iránti buzgalom és lelkesedés; de csak úgy, ha az illemszabta korlátokat túl nem szárnyalja! Az ily botrányosan sértő s csaknem erőszakos felhívással, minő eml. M. F. uré, a vallás és nevelés ügyén nem lendíthetünk.

Nem kívánom e becses lapok hasábjait igénybe venni arra: hogy részletekbe bocsátkozz; kizárólagos szándékom: az eml. cikik 2-ik pontjára commentálni, mert a böles szerint: „Veteram injuriam ferendo, invitas novam.”

Irja M. F. ur, hogy a v. hunyadi Ferencz r. szerzetesek jelenben csaknem 20,000 frtot kapnak dézma-kárpótlási kamathátralékul. Valóban én is azt mondom, ez szép összeg lenne épp a barátoknak, ha kezükhez kapnák; de egész másképp áll a dolog: az említett összeg nem kamathátralék, mint M. F. ur írja, hanem megállapított tüke, melynek csak is 5% kamatját veszik az illetők. Nő már erre csak föl nem jaidm M. F. ur, a barátok iránti „apathiajában”, különösen ha figyelemre méltatja a v. hunyadi zárda, evel kapcsolatosan álló templom és épületek nélkülözhetlen javitását, mert mindezeket nekünk kell fentartanunk. A székelő mondas szerint: „A föld tudja, mi fő a fazeában.” Tudjuk mi jobban mint M. F. ur, szerzettünk magasztos célját, s ezt ma sem tévesztjük szemünk elől; tudunk s tudunk mi ma is, tehetségünk szerint egyházunk s szeretett hazánkért lelkesülni és áldozni, habár most mi se tehettünk annyit, mint régen. Lenne bár, mint bajdán volt! de hiába: „Tempora mutantur, et nos mutamur in illis”, s Ovid szerint: „Tabida consumit terram lapidesque vetustas. Nullaque res majus, tempore robor habet.” Mindenem uralkodik az idő, s hogy rajtunk is gyakorolta változásait, az igaz; de okozat ok nélkül nem képzelhető, s így a mi változásunknak is igen természetes oka: a silány anyagi ellátás, mely jölvevöknök elszegényedéséből következett be. Ezt tudják azok, kik körülményeinkkel ismeretesebbek; s belátják, hogy a barátok gazdasága nem irigylendő, mert többször szemtanúi annak, hogy némely zárdának 2-3 katonát tartania kell, míg főbneim adóját keservesen lerója! Vagy M. F. ur, midőn vérmes igényeivel föllep társadalmunk iránt, azt azt hiszi, miszerint a „nélkülözö természetű” barátok léggel is megélnék? Uram! méltányosoknak kell lennünk. Ha bár miben kívánt sikerhez akarunk jutni: anyagi

eszközökre is szükségünk van. . . . Azonban, hogy mindezen szegénységünk dacára is magán érdekeinket a közérdekeknek alá tudjuk rendelni: bebizonyítottuk ezen évtized előtti időszakokban, midőn a cs.-somlyói gymnasium egészben kezünkben volt, hol tanáraink, igen csekély fizetés mellett, oly kitartó szorgalom s önfeláldozással működtek, miről tanuskodnak az ezen tanodából kikerült, s mindkét köztársaságban fényes állást foglaló, érdemes hazánkiai. . . . S hogy a gyászos emlékü 48-i forradalom következtében a körülmények hatalma — 2 gym. és 4 elemi tanárunk kivételével — e működési térről leszorított: nem a mi hibánk. Mi jelenben is, ha az eml. gymnasium mint volt, ismét kezünkbe bízunk, készek s képesek lennénk, Isten kegyelméből a magas tudományosság, közoktatás és nevelés iránti érdekelttségünk s nyomatékos közrehatásunkat a világ előtt megmutatni, még pedig a jeleninél csekélyebb tanári fizetés mellett, a tanulmányi alap javára.

Tovább: tekintse meg M. F. ur! Van-e hazában oly szerzetes házuk, hol — saját falaink közt — iskolákat ne nyitottunk volna? S látja! ezek nagyobb részében „ex nobili officio” fizetés nélkül tanítunk, még pedig kevés felfogással bíró mindkét nembeli gyermekeket. Egyházainkban a népet oktatjuk; a halálkölöket, bármely időpontban hívjanak, az egyház üdvészereivel ellátjuk, s más egyéb szolgáltatokra is mindig készen állunk. Tekintse meg M. F. ur! ne csak Hunyadmegyében, azon elhagyott plebániákat, melyeken barátok vannak alkalmazva: mily szükség- és nyomorral küzdenek! s mégis igyekezzenek hivatásuknak megfelelni, s ellátásukhoz arányuló eredményeket tanusítani. Igen, mert ők „nélkülözö természetiek. . . .”

S mindezen közszolgálatok nem azt tanúsítják: hogy mi a közműködés teréről „visszavonultunk”, hogy tulajdonképp „sem a társadalomban, sem a zárdában nem vagyunk”; s meg hogy „magán érdekeinket” előtérbe léptettük; nem, mint M. F. ur avatatlan tolla írja. Mi pedig „igénytelenségünk” illeti: ez, az alázatosságban, melyből M. F. urnak sem ártana egy jó adag, áll, mely szerint tetteinkben nem hajhászunk a világi hin dicsőséget; s higgye el M. F. ur, hogy ily értelemben vett „igénytelenségünk” meg nem ölhet minket, mert ezért egy józan gondolkodású becsületes ember se fog irányunkban „apathia”-val viselkedni. Az ellenkező természetiek, (kiknek sorában áll M. F. ur is), ellenszenvét megtanultuk békével tűrni. . . .

Végül: nekem is van M. F. urhoz egy jószándékú tanácsom, mely abból áll, hogy máskor M. F. ur ha valamit hírlap útján közzé akar tenni: vigyázzon, nehogy író-tolla gyönyörű szép észjárását megelőzze, s ha becsületes magyarnak tartja magát: a humanitás és gyöngédség elveit mindig szemelőtt tartva, óvakodjon, akár egyeseket, annál inkább közhasznúknak elismert erkölcsi testületeket, még opportunitás szempontjából is sértegetni! . . . Ezzel tartoztam az igazság érdekében. Kolozsvárt, november 13-án 1864.

Horváth Endre, sz. Ferencz r. áldor.

Bukarest, nov. 11.

T. szerk. ur! Alig igazítam helyre t. Czelder Márton missionarius urnak egy a prot. lapokban egyházunk előjárósága ellen intézett gyanusító és helytelen tudósítását, s ime most már hitelm és becsületem miatt kénytelen vagyok második tudósításával is ugyan azt tenni. Azt írja e t. lapok 131-ik számában levelemre adott észrevételében többek között, hogy „t. i. már az én szegény fejem, tett, fáradozt, ha nem is járt, mint közelebbi levelemben írt, házról házra Bukarestben. . . .”

Ha nem sajnálta volna ennek alaposan végire járni, megvolhatta volna a „Bukurester Deutsche Zeitung” idei 58- és 60-ik számaiban az erre vonatkozó adatokat, a hol szóról szóra ez áll: „Freiwillige Gaben zum Fortbau der ev. ref. Kirche zu Bukarest. Gesammelt durch Herrn Pfarrer Koos.” Vagy ha ennek sem hitt volna, megkerdezhetne volna az itteni prot. egyház lelkészeit, előjáróságát és sok másokat. Na de ennél sokkal kényelmesebb dolog egy missionarius urnak saját lelkész társát nyilvánosan lehadzudolni. Nem irigylendő dicsőség, pap és szolga farsát előbb, csak hogy a közönséget misztifikálhassa, bizonyos kormányok lekötélező kegyébe bemártani, mert ő ezeket elve és utasításánál fogva kerüli, s miután a számítása nem sikerült, b. Sükei árnyékába vonulva, onnan rágalmazni. De megbecsületes mindent, mit észrevételében ellenem a guny és rágalom tollával összeirt. Megbocsátok, megbocsátok hetvenhétzer is, meg, mert van kinek s vigasztal szolgál, hogy nem csak én vagyok a szerencsés, tőle ekkint sértegetni. Nincs 3 ismerőse, kívül egy ne bánt volna mióta itt szép hivatalát elfoglalta. Szeret mindenkit

vérgi sérteni, s aztán ha lehet, megbékélni. Bizony így nem építjük Isten országát, bármennyit utazzunk is.

T. Missionarius ur! A ki másnak vermet és, maga esik bele. Ime engem a gyanusítás és hazugság verembe akart belelökni, s kegyed esik a rágalom tövises verembe. De ime kezdet adok másodsor is s kibuzom e kellemtelen helyzetéből, s hogy többé soha így ne járjon, tartsa szemé előtt b. Salamon ambóles tanítását: „Kivánatosabb a jó hír név nagy gazdagságnál, ezüstnél és aránynál a kedvesség jobb”, s ne bántsa felebarátjának hírét becsületét. Ezzel részemről ez ügy a nyilvánosság terén be van végezve.

Koos Ferencz, ref. lelkész.

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

Szász-Vesszős, nov. hó.

A kültőlő ref. egyházmegye r. zsinatának, mely fennevezett községbeli leányegyházunkban november 1- és 2-kán főgondnok gróf B. F. és esperes nt. D. I. urak elnöklése alatt tartott meg, kiválóbb tárgyait képezék: az 1864-ki köz sz. zsinat jegyzőkönyve egyházmegyei kérdéskör nevezetesebb pontjainak és több felsőbb leiratoknak felolvasás utáni tudomásul vétele és tárgyalása.

Olvasatván a k. zsinati jegyzőkönyv 20-ik v. száma, melyben az egyházmegyei felhívatnak kimerítő tervet készíteni arról: mimódon és minő elemekből óhajtanák az egyh. megyei testületeket képviseleti alapon újból szerveztetni, és a 90-ik v. szám, melyben azon feltejtendő kérdések állítanak fel, hogy a püspöki visitatio mimódon menjen véghez, micsoda egyénekből álljon s minő hatáskörrel bírjon? mivel a k. zsinati jegyzőkönyv későn szétküldése miatt az ezen pontokban foglalt nevezetes dolgok feletti vélemények megérlelése tekintetéből a jegyzőkönyv r. zsinat előtt ki nem osztathattak, rögtönzött véleményekből pedig részletesen kidolgozott terv nem készíthető: ennek következtében érintett pontok tüzetesebb tárgyalása és a tárgyalás eredményének felsőbb helyre igényelt felküldése tavaszi r. zsinatunknak tartatván fenn, addig egy azokfelőli előleges vélemény készítés bizottmányokra ruházott át.

Az 58-dik v. szám, mely megállított papválasztási szabályainkat foglalja magában r. zsinatunktól köz tetszéssel fogadtatott ugyan, de nem minden észrevétel nélkül. Nevezetesen a 6-dik szabály a) és b) alatti pontjait, melyek szerint a kitűnő elemonti fokozattal végzett és külföldi egyetemeket meglátogatott papjelöltek a megválasztott első osztályu egyházakban pályázatra felbocsáttatnak, az egyetemektől nem függő okok miatt nem gyakorolható honn maradt kitűnő papjelöltektől ellenben e jogelvezet megtagadtatik, egyházmegyei gyűléstünk indokoltak nem látván, s tekintve a papi pályát, ennek sem elméleti, sem gyakorlati mezejéről szerzett tapasztalásokkal amazoknak, ezek felett kedvezményekben részesítését maga is indokolni nem bírván, választási szabályaink ezen pontjait illetőleg felíratintézend a jövő k. zsinat, miszerint azok oda legyenek módosítandók, hogy vagy az egyetemeket látogatott papjelöltek se bocsáttassanak az első osztályu egyházakban pályázatra, vagy ha azok felbocsáttatnak, akkor bármely kitűnő elemonti fokozattal végzett papjelöltnak e jogelvezet biztosítások; másuttólban a szabály ez ágával alapja vettetik meg a papság közt egy oly elválasztó falnak, melyen az egyház tanári testülete és lelkészikara közt némely gőgös tanároktól erősített bástyáknál fogva mai napig is fennáll.

Egyházmegyénk ez észrevétellel kísért pontokon kívül papválasztási szabályainkat minden részében korhoz alkalmazottaknak találván, a pályázandók képességét megvizsgáló bizottságnak r. zsinat részéről tagjainul választá: Benedek Ferencz, Erődi Pál, Báthori János és Sámuel József atyánkfiait. Továbbá:

Olvasatván a 91-dik v. szám, mely a krajczáros életőke hová fordításáról szól; e pont alatt az egyh. megyék illetékének miként beszolgáltatásából látván r. zsinatunk, hogy ez üdvös intézet népszerűsége nem vívhatván ki közel áll a megbukáshoz, némely tagjai alkalmat véve nek azon régóta táplált nézetők kifejezésére, miszerint a püspöki fizetést hordozzák az egyházak az eddig gyakorolt módok szerint, a szállásér pedig a püspök N.-Enyedre visszaköltözésével szüntessék meg s neküzdjünk többé a sikerre nem vezethető kros életőkének, minden évben akora erőfeszítésbe kerül fentartásáért.

E nézetnek bizonyára meglesznek nyerve a vélemények, ha főgondnok gr. B. F. meggyőző okokkal nem fejtí vala fel annak is az anyaszentegyházra kiszámíthatlan káros következtéseit, hogy a teológium seminarium és mesteri képezde Kolozsvárról, hol az ifjuság előtt a tudomány- és társadalmilag ki-

képződhetésnek annyi tekintélyes forrása állanak tárva, N.-Enyedre tették át; mely város éppen nem bir sem tudományi, sem társadalmi tekintetben oly széles alapu kuffók, hogy abban a haza és egyház leendő bajnokai mértékét őrö kiképzést nyerhessenek; tekintve már most, miképp az egyházi kormányzás folytonosságot igénylő kezelése az egyházi főtanasít, melynek pedig a püspök hivatalánál fogva igen jelentékeny tagja, a ki tehat mint ilyen, hogy az anyaszentegyházunkat általában érdeklő nagyobb fontosságú dolgokba méltóságához illőleg befolyhasson, szükség, hogy Kolozsvárt lakják, mely város egyeb előnye mellett főleg azért is igényt tarthat a püspöki hivatal kebelében állandósításához, mivel az egyházi főtanasít tagjai itten tartózkodnak oly jelentékeny számmal, hogy szükségesetben érvényes határozat hozatalra elegendően egybegyűlhessenek. Ezek így lévén, fizessük a krajczáros élet tőkét, s hagyjunk fel a püspöki hivatal N.-Enyedre visszatételének követelésével, mert az által nemcsak hogy egyházunkra nézt semmi hasznost ki nem vihetünk, de sőt éppen ártanak, megnehezítvén magának a püspöknek a közügyeinkbe való befolyatást. Az elnök gróf ily szellemű beszéde a lehető ellenkező véleményeket megváltoztatván, a kros intézet életét egyházmegyénkben a gyakorlatba vett czélokra nézt ezuttal megmenté.

Ezekután áttért a r. zsinat a tanügyi, melynek előmozdítása érdekében october 20-án Bonyhán értekezlet tartatván, a tanügyi bizottmány jegyzőkönyve r. zsinat elébe terjesztetett, hogy az abban ajánlott népnevelésre vonatkozó javaslatokat megvizsgálja, s mint illetékes testület azoknak életbelepítését elősegítse.

Tapasztaltván a szülőknek gyermekeik iskoláztatásában tanusított hanyagsága, a tanügyi bizottmány értekezleti jegyzőkönyvének 2-dik pontja szerint azon kérdéshozatik fel: „miképp lehetne a népet gyermekeik iskoláztatására bírni?” Tudomására jutván a tanügyi bizottmány azon kellemetlen helyzetnek, melyben némely lelkészek és tanítók jönek hallgatóikkal szemben a gyermekek iskolába járatását szorgalmazásukért, fentebbi kérdést az által véli célra vezetőkben megoldhatónak, ha a lelkészek és tanítók felmentetnek a hallgatóikkal lehető kellemetlen surlódásoktól, s az iskolák beállítására a világi tanácsosok és körlelkészekre bízatik, kik oly formán járjanak el hivatásukban, hogy a hanyag és engedetlen szüléket, kultúrvényhatóság erejénél fogva is, kényszerítsék gyermekeik iskoláztatására. Minthogy azonban a világi rendnek a nevelés ügybe való bevonásával, mivel némelyek azt méltóságukon alóinak tartották, másoknak szalma lánghoz hasonló albulgalmuk hirtelen ellobbanván, lemondásban nyilvánult, még eddigelő semmi fényes eredmény fel nem mutatható (a mi pedig a leendő képviseletnek nem igen kedvező előstapja), az értekezleti jegyzőkönyv érintett pontjában az is javasoltatik, hogy az illető világi tanácsosok r. zsinat megbízásából nt. esperes atyánkfia által hivatalos tisztelettel újból is kérdeztessenek meg, elfogadják-e és akarnak-e eleget tenni kinevezetésüknek vagy nem; ha igen, akkor legyenek szívesek a haza és egyház érdekében nagy horderejt erkölcösi kötelességeiket teljesíteni.

Végre az értekezleti jegyzőkönyv 5-dik pontjában azon többször ismételt tapasztalás újittatik fel, miszerint a tanítók általános többségében biányzik a tanításra megkívántató képesség, a mi pedig a czélserű intézkedéseket nagyrészből meddővé teszi; e tekintetből javaslatba hozatik r. zsinatilag a m. e. főtanaschos egy felíratintézés az iránt, hogy a képezde vezetőit szolítsa fel, több gondot fordítani anyaszentegyházunk leendő tanítóinak kiképzésére: r. zsinatunk a tanügyi bizottmányuk a két pontokban kifejtett javaslatait méltánnyalatt fogadva magáévá tevén, mindkettőre nézt a szükséges intézkedések és lépések megtételét legsürgősebb teendői közé sorolni határozta. És mivel ez alkalommal a tárgyalás alá tartozók mind lejárattak, jegyzőkönyv felolvasása és megállítása után Istennek a segedelemért halálat adván, apostoli módon szétoszlott.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Keddi számunkban már közöltük, miképp a „V. U.” grefenburgi levelezője, Jörömmel értesít, hogy b. Leutsch a Kolozsvárt alapított vizgyógyintézet vezetését szívesen elfogadja. A mint megbízható forrásból értesültünk, ezen óhajítás az itteni vizgyógyintézet igazg. választmányának kebelében még nem nyilvánult, sőt a ns báró meghívásáról — a kinek tátrafüredi rövid működése itt is tudva van — eddigelő szó sem volt, pedig annál kevésbé, mivel az intézet mostani orvososa Fekete Emil e szakbani jártasságának kétségtelen bizonyítékait adta és kielégítő sikerrel működik. Nem is hisszük, hogy ezen

intézet vezetésében változtatásra lenne szükség, mintán annak jövődől felvirágzása az által nyert újabb hathatós biztosítékot, hogy összes vezetése egy szakavatottságáról általánosan ismert, s az ügyért buzgó lelkesül hazánknak fölfüggetele alá adatott csak a közelebb lefolyt napokban *).

— A képművészeti társulat, mely alapszabályainál fogva a művészetnek fejlesztése szerencsétlen művészek családjainak segélyezése céljából évenként sorsjátékot rendez, a helytartótanács részéről a sorsjáték rendezésére, illetőleg 70,000 db 50 kros sorsjegy kibocsátására az engedélyt megkapta.

— (Egy bajusz 2 ftr 50 krért!) Egy győri lakos félbajuszát 2 ftrt, másik felét pedig 50 krért levágta, illetőleg eladta. — Szomorú idő, midőn egy magyar ember már a bajuszán is tulad — pénzért.

— (Háromszoros nyugdíj.) Körülbelül 22,000 amerikai katona-övegy között van Troyban egy nő, ki háromszoros nyugdíjt húz. Ez a vállalkozó asszonyosság ugyanis az utóbbi három év alatt három katonához ment férjhez egymásután, s mind a három szerencsésen a csatáért maradt.

— A cseh képviselők ismét kimaradnak a reichsrathból. A cseh tartományi gyűlés választotta 9 képviselő közül 7 nem sokára Prágába érkezik, onnan egy levelet intézendő a reichsrathhoz, melyben meg nem jelenését indokolja. A Palackiféle cseh párt lapja, a „Národ“, már igen terjedelmes cikkekben fejtegeti a párt politikai nézeteit, s többek között óvatossá tesz a dualismus ellen.

— (A földviasz.) Galiciában új termelési ág kezd magára vonni az iparlátó s kereskedelmi világ figyelmét. Drobobycz közelében ugyanis nagy mennyiségű földviasz (ozocerit) található, mely egyszerű tisztítás után gyertyára igen jó égő anyagot szolgáltat, s az e nemű gyertyák csak legújában bocsátattak Galiciában kereskedésbe. Igen takarékosan, világosan és szagtalanul égnék, s a többi paraffin, milly stearin s más gyertyák felett azon nagy előnyök van, hogy egyenlő jószág mellett sokkal olcsóbbak. A legalsóbb minőségű, de tökéletesen használható ily gyertya fontja jelenleg 40 kron árultatik, de elég nyereség mellett 25 kron is árultathatnék, s akkor a fagygyertyát egészen kiküszöbölhetné. A mostani tökéletlen kezelés mellett is egy mázsa földviasz nem kerül többre 9 ftrnál. P. H.

— Sörgyártás Csehországban. Egy gazdasági évkönyv a következő kimutatást közli a csehországi sörgyártásról: 1862-ben a vidéken főztek 4,750,170 akó sör, a mitől 4,043,964 forint fogyasztási adót és hadipótlékot fizettek. Prágában a sörfőzés 336,757 akóra ment, az érte fizetett fogyasztási adó a hadipótlékkal, de a községti pótlék nélkül 620,433 ftr 6 1/2 kr. 1863-ban tetemesen szaporodott a sörfőzés: a vidéken 5,115,688 akó (5,594,670 ftr 9 1/2 kr adó). Prágában 348,656 akó (611,520 forint 6 1/2 kr adó). 1864-ben az első öt hónapban ismét 100,000 akóval többet főztek a vidéken, mint a megelőző évtévben.

— A ló nem szinpadra való. A nimesi szinpadon közelebb egy darabot adtak elő, melynek hőse az első felvonásban lóháton jelenik meg. A ló a nagy közönséggel s lámpafénnyel szemben, lámpalázt kapott, s lovajával együtt a zenekarba ugrott le. Képzeltetoi a riadást, mit a megbokrosodott szereplő okozott. Szerencsére nagyobb baj nem történt, minthogy a ló egy nagy bűgöt és két széklet összevázott, s a lovatot kisse megnyomta.

— Baja melletti Szent-Istvánon f. hó 3 kán végeztetett ki kötel által, rögtöníteli bíróság ítélete folytán Viola György, bikiesi kukoricacsász, ki a körülmenyekkel egybehangzólag elismerte, hogy mult hó 20-21-dik közötti éjjel, a szentistváni határban levő aligvárdai csárda mellett egy halasi lakost fokosával leütött s bundáját elrablta.

— (A magyar bor külföldön.) Egy berlini korerkeskedés ügynököt küldött Pestre azon megbízatással, hogy 25,000 akó vörös bort vegyen, miután a bordeauxi bor már nem elegendő. — Egy bécsi ház pedig a napokban, a hadügyministerium megrendelése folytán, 2,000 akó magyar bort küldött külföldre.

— (Névtelen nagylelkű adakozó.) Mint a „Presse“ írja, egy névtelen a „Svatobor“ című cseh írói segélyegyletnek 10,000 ftrt ajándékozott azon kikötéssel, hogy a kamatból élte fogytáig 400 ftrt huzhasson, halála után pedig az egész kamat pályaművek kiállítására fordíttassék. „Ez ajándék annál becseseb, jegyzi meg a „Hlas“, mert oly férfitól jó, ki a népből származik, mi újabb bizonyítéka annak, hogy a nemességesség nélkül is fényesen nyilatkozhatik, a mint ez esetben fényesen is nyilatkozott.“

— (A magyar nyelv tanítása Sárosmegyében.) Erdekess, figyelemmel kísérni azon mo-

zalmat, — olvassuk a „M. S.“-ban — mely a sárosmegyei tótajku, különösen protestans lakosok kebelében legújában jelentkezett, a magyar nyelvnek gyermekekkel való tanítása tekintetében. Leginkább említésre méltó azonban a kiképzési prot. egyház e részben történt fellépése s buzgalma. Nevezett egyház tagjai ugyanis világosan kijelentettek, miszerint megkövetelik, hogy gyermekek a magyar nyelvben is oktatást nyerjenek. Az alap tehát meg lön vetve. A gyermekek, bár a magyar nyelvben csak felületes oktatást nyertek, szép eredményre leptek meg a szülők s a földesurasságot, ki is a maga részéről nem mulasztá el a tanítványokat mindennemű adománnyal, a tanítót pedig különben csekély fizetése szaporítása által ösztönözni a megkezdett pályán. A szülők ösztönzésére nem szorultak, mert akarattal saját meggyőződés eredménye volt, s hogy gyermekeik nem felületesen, mint eddig, de alaposan oktatassanak, testiletleileg jelentek meg lelkipásztoruk előtt, ez ügy előmozdításához tanácsát kérvé. A különben is lelkes honfi, könnyen megfejté a kérdést, kijelentvén, hogy ő minden erejével törekedni fog e cél elérésére s a tanítást önmagára vállalta el, mit a szülők hálával fogadván, oda nyilatkoztak, hogy gyermekeiket ezentúl hosszabb ideig fogják iskoláztatni.

— Szegedre e napokban este egy ezredes főnöklete alatt török bizottmány érkezett meg a vasúton, lovak vásárlása végett. Az illetők bérkocsiba ültek, s behajtottak a városba, de a Sz. Háromság-utczában, hol egy lámpa sem égett, a nagy sötétben egy sebesen szemközti jövő kocsiba ütköztek, s az ezredes a nagy rázkódás egy vízvezeték csőre dobta, még pedig oly szerencsétlenül, hogy homlokát összezúzta. Társai eszméletlenül szállították a „korona“ vendéglőbe, hova rögtön három helybeli orvost szólítottak, azonban a súlyosan megsebesült ezredes két órai szenvedés után — meghalt. Neve Ozman, 8 gyermeket hagyott hátra.

— (Bécsben a büntetőtörvény bizottmánya komolyan tanácskozik a párbajról.) Megkülönböztetik a kihívást, a párbajra való megjelölést és annak csupán elfogadását; ez utóbbi nem esnék büntetés alá, mivel azzal gyakran nagyobb bajt lehet elkerülni, s közben sikerül az illetőket a párbajról lebeszélteni. Büntérszések csak azok volnának, kik a kihívásra befolyással voltak, szigorubb párbajszabályokat sürgették, a vivás folytatására ingereltek vagy a kibékítésnek ellene szegtek. Ha a kihívó és elfogadó a párbaj megkezdése előtt kibékültek vagy a párbajtól akármily egyezmény folytán visszaléptek, nem esnek büntetés alá. Megállapították, hogy a párbaj nem csupán büntény, hanem vétség is lehet. Elsőre nézve: ha a felek életháláira viték s csakugyan következtek be halál, 10—20 évi börtön; ha halál volt határozva, de az be nem következett, 5—10 év; ha nehéz sebesülések következtek be, 1—5 év; minden egyéb esetben 6 hótól egy évig. — Mint vétség, 6 hótól 1 évig való börtönnel büntetendők a párbaj. A ki semmis okból hív ki valakit, a fenébb jelölt időre dolgozóháza küldetik. A büntény a „párbajra való kényszerítés.“ Ha egyik vivó a közösen megállapított szabályoktól eltér, és ezen eltérésnek következménye volt, a szabályok megsértője nem csak a párbajokra hozandó törvények, hanem a büntetőtörvény általános meghatározásai szerint is büntetendik.

— Egy kis észrevétel. A „K. Közöny“ idei 132-dik számában a t. szini referens Ernani előadását bírálva, az első énekesnőről két észrevételt tesz, egyik, hogy hamisan énekelt, másik, hogy az első és második felvonásban — az utóbbiban miniatúra — ugyanazon ruhában jelent meg. Erre nézve észrevétellünk az, hogy a mint referens is állítja Dahnoki R. k. a rekedt volt; így rekedten vagy hamisan énekelt éppen nem mindegy; s a referens ur itt inkább a színigazgatót róvhatta volna meg, miért szerepeltette ily egészségi állapotban a jeles fiatal énekesnőt. A mi a második állítást illeti, igaz ugyan, hogy a második felvonásban énekesnőnk nem öltözött át, ez azonban a miatt történt, hogy a rendező sietett a függöny felvonásával, s az átöltözködésre nem volt idő. Akart átöltözködni, s e miatt késelt is ezen jelenetben. A későbbi felvonásokban ezen előadás alatt háromszor öltözött át a t. énekesnő. (N.)

Nemzeti színház. Hétfőn, nov. 14-én: „Lammermoori Lucia.“ Opera 3 felv. Donizettitől. Ez alkalommal Fekter mint Edgart főleg a második felvonásban azon jelenetet, midőn Luciat megátokozza és a harmadik felvonás végjelentet játék- és éneken sok erővel adta. Odry (Reimond) tisztán és melegséggel énekelt, Insitörins Asthont, Dahnoki Róza Luciat személyesíté.

Kedden, nov. 15-én Szathmári utolsó vendégjáték: „Utolsó levél, vagy most jött Chinából.“ Sardou 3 felv. vigjátéka. Az előadásban kitűnőbben működtek: Tökés Emilia,

Ujfalusiné, Szathmári, Gynlai jól alakított, Mándoki is elég ügyesen ügyetlenkedett, Szabó Pepi csinos volt és jól játszott. Közönség nem nagy számmal. P. J.

POLITIKAI HIREK.

Franciaország. Páris, nov. 12. A „Constitutionnel“ Lamarmora legújabb sürgönyét egy vezércikkkel kíséri, a melyben azt mutogatja, hogy a viszony Páris és Turin között a legjobb, legloyálisabb. E sürgönyben, írja többek között, olvasnánk is, mint mi, örömmel fogjuk egy új bizonyítványt látni a két kormány közötti egyetértésnek. Örövendő fognak, mint mi, azon, hogy az olasz kormány minsterelnöke és külügyre azt nyilatkozták, hogy a sept. 15-ki egyezmény tökéletesen megfelel a helyzet kívánalmainak a pápaságot illetőleg, minután az Franciaország-nak s a katolikus világnak tényleges biztosítékot nyújt. Ilyen beszéd minden államgyarazatot lehetlenné tett. Azért, így végzi a „Const.“, mi azt a benső meggyőződést tápláljuk, s e meggyőződésünk nem mástól kezdődik, hanem minden idevonatkozó nyilatkozatot megelőzőt, hogy a szeptemberi egyezmény, a mint Olaszország minsterelnöke mondja, a legnagyobb pontossággal s a maga teljes egészében keresztül lesz vive.

A „France“ ellenben lecsúsz Olaszországot, hogy a szeptemberi egyezmény félreértelmezgetése helyett jobb volna jelen állásának megszilárdításáról gondoskodnia; a veszélyes és csatlakozó háborúra vezető törekvések helyett, kiengesztelő és megnyugtató politikát követnie. Olaszország, folytatja az idéztik lap, igen hirtelen nőtt fel, s ereje sem növekszik, sem vágyainak nem felel meg. A területnagyságát daczára sem lehet egy pillanat alatt hadserget, tengerészetet és pénzügyet megfelelő arányokban helyreállítani. Cavour gróf az országot roppant kiadások rendszerbe bonyolította, és Sella ur annak csak következményeit derítette fel. Olaszország nem élhet tovább ily szánandó viszonyok között. Bizalmat kell politikája által keltenie. Ha az olasz kormány a lefegyverzést és kiengesztelődést komolyan akarja, akkor és csak akkor fogja egy ily politikában feltalálni a pénzügyi javulás sokkal fontosabb elemeit, mint Sella ur pénzügyi terveiben.

Buoncompagninak a turini parlamentben tett s alább közölt nyilatkozatára azt jegyzi meg a „France“, hogy B. ur felfogása azon a lényeges tévedésen alapul, mintha Franciaországot köteleznék az egyezmény, Olaszországot pedig nem.

Az ismert nevű ügyvéd és ellenzéki tag Favre Gyula és Boggio olasz parlamenti tag között tollharcz foly. Boggio t. i. egy röpiratot adván ki a szeptemberi egyezményről, abban Favre Gyuláról azt írta, hogy ő is a pápa világi hatalmának fentartása mellett van. Favre Gyula most ismételve megcáfolja a röpiratnak ő rá vonatkozó állításait. „Boggio, ugymond, az én beszélgetésemet bizonyosan egy, velem egészen ellenkező véleményű személyével zavarta össze. Én nem mondhattam azt, hogy a franciaországi pártok jelen helyzetében, egyetlen kormány sem daczolhatna veszély nélkül a katolikusok gyűlöletével, s s hogy következőleg ama kormány, mely Rómát az olaszoknak adná át, a legnagyobb veszélyeknek tenné ki magát. Én mindig az ellenkezőt állítottam. Róma megszállása előttem mindig gyengülők okának látszott a kormányra, s veszélynek a vallás érdekeire nézve, s meg vagyok róla győződve, hogy csapataink visszavonása, a mit sohasem szüntet meg követelni, mind az előbbinek, mind az utóbbiaknak hasznukra vált volna, a nélkül, hogy Franciaországban komoly ingerültséget idézett volna elő.“

Olaszország. Turin, nov. 12. A képviselőház nov. 9-i ülésében folytatva levén a főváros áthelyezése feletti vitatkozás, Buoncompagni ügy nyilatkozott, hogy ő elvileg az egyezmény s a főváros átváltoztatása ellen van; de tekintve Olaszország egyhangú kívánatát, mindkettőt elfogadja. Az olasz kormány mind egyetértésben kell maradnia Franciaországgal a nélkül, hogy saját politikáját e hatalomnak alárendelje. Arról bizonyosan lehetünk, ugymond, hogy ha Franciaország egyszer kimegy Rómából, többé oda vissza nem tér. Már nincs távol az idő, mikor Rómába fogunk menni, vezetve a polgarisodás, szabadság és igazság által.

Laporta ellene szólott a bizottsági javaslatnak, a mely azt a hiedelmet keltheti, hogy az egyezmény Rómáról, mint fővárosról való lemondást foglal magában. Kikelt Olaszországnak Napoleontól való szolgai függése ellen s azt állította, hogy az olasz nemzeti mozgalomnak a francziák császára által parancsolt megállása, szükségeseppen reactiora vezet. „Rendszertel, így szólott a minstererekhez, semmi sem lesz egyéb, mint egy állandó Aspromonte!“

Visconti Venosta kifejti a franczia s olasz

politikát a római kérdésben. Szerinte a sept. 15-i egyezmény közös alapokat nyújt a két politika közti loyális egyezkedés számára. A főváros áthelyezése oly belpolitikai tény, a mit az előbbi minsterium az alkudozások könnyítésére használt fel. Szónok constatirozza, hogy a vállalt kötelezettségek jellege: kölcsönös cselekvési szabadság az előre nem látott eshetőségekre nézve. Olaszország becsülete s érdeke az egyezmény loyális végrehajtását kívánják. A megnyitott nagy kísérellet szemben a pápa kormánya szabályszerű állapotba van helyezve. Szónok reméli, hogy ez a kísérelt az egyház s Olaszország kibékítésére vezetend.

A nov. 11-i ülésben Petrucci kifejtette, hogy nincs semmi remény Róma birtására, vagy újabb területnagyságot. Azt kívánja, hogy hagyják a francziákat Rómában, hogy egy Austriával folytatandó háboruban fedve legyen az olaszok háta. A főváros áthelyezése ellen ne van s megjegyzi, hogy Turin, a történelem tanúsítása szerint, mindig csak Nizzából jövő ellenség foglalta el. Olaszországnak, mint tengeri hatalomnak, csak Nápoly, Genua vagy Velence lehet fővárosa.

Németország. Frankfurt, nov. 10. A szövetséggyűlés ma nem tart ülést. Ennek okául jól értesült körökben azt mondják, hogy Austria és Poroszország között még nem jött létre egyetértés amaz együttműködés tárgyában, a melyet a Dániával kötött béke után a szövetséggyűlés elébe terjesztének. A szövetségi csapatoknak Holstein- és Lauenburgban való tovább maradása feletti tárgyalások a bécsi és berlini kabinetek között, a mint bizonyosnak mondják, még nem vezettek kívánt eredményre.

Berlin, nov. 10. A király ő felsége ma fogadta a lauenburgi küldöttséget, még pedig a legkegyeljesebb modorban. Minután, a mint már említve volt, Poroszország, Lauenburg csatlakozása kérdésében, előbb Austriával akar egyetértésre jutni, természetes, hogy végleges választ nem lehetett adni a küldöttség által előterjesztett kívánatra. A király nyilatkozatának szavait a legközelebb megjelenendő lapok valószínűleg közölni fogják.

Hamburg, november 12. A mai „Hamb. Nachr.“-nek Kiehlől a következőt jelentik: A városhatóság és polgárság a létrejött békekötés alkalmából tegnap feliratot nyújtott át Frigyes augusztburgi hercegnek. A herceg körülbelül ezt mondotta: „Az austriai császárt, a porosz királyt és csapataikat illeti mindenek előtt köszönet. A hercegségeknek mindig meg kell emlékezniük arra, hogy mivel tartoznak a közös hazának, névszerint Poroszországnak. A mit a hon ez irányban áldozatul viszen, az saját érdekében áll. A hercegségek, ha földrajzi fekvésüket s ügyes tehereszeiket a porosz tengeri erő támogatására fordítják, nagy dolgokat vihetnek ki. A fő szempontnak a Dániától való függetlenség fentartására kell irányozva lennie. A herceg reméli, hogy jogai rövid időn minden oldalról el lesznek ismervé.

Dánia. A királyi izenet, melyet a minsterelnök a birodalmi tanács megnyitásakor olvasott föl, így hangzik:

„Mi, IX. Keresztély, Isten kegyelméből Dánia királya stb. királyi tövözlettel küldjük a birodalmi tanácsnak I. Áma háború, melyet két nagyhatalmasság folytatott ellentünk, s melynek oly szerencsétlen kimenetele lett, kényszerített bennünket ama kemény békefeltételek elfogadására, a miknek következtében a monarchia egyrészét át kellend engednünk. Erre nézve az 1863. nov. 18-diki alaptörvény 15. §-sa szerint a birodalmi tanács beleegyezése kívántatik meg. Ezért rendkívüli gyűlésbe hívtunk össze benneteket, s ezenkívül főtartjuk magunknak, hogy abban a béke által a viszonyok rendjében szükségessékké lett változtatásokat tárgyalassuk. Nem szükség mondanunk, hogy vérző érzelmekkel kívánjuk a birodalmi tanács beleegyezését a monarchia egyrészének átengedésére, mivel bizonyosan ugyanazon érzelmek, melyekkel mi azt tesszük, hatnak át benneteket is. De valamint minket annak megdondolása vezetett, hogy mivel tartozunk Dánia népének s az ország jövőjének, úgy ti is e gondolatot tartandjátok szemetek előtt, azon működés alatt, a mit most kell teljesítenetek, s ama férfias önrakodást tanúsítandjátok, melylyel egy nagy szerencsétlenséget kell tűrni, egy még nagyobbak megelőzése végett. A birodalmi tanácsot folytató királyi kegyünkben részesítjük Isten oltalmába ajánlunk henneteket.“

Kelt Kopenhágában nov. 4-én 1864. Keresztély. Bluhme.“

Amerika. Uj-York, nov. 2. Valószínű, hogy Grantot egy Richmond körül tett kémszemléje alkalmával visszaverték; a tábornok a délieket erősen körül szancsolva találta. Grant ismét elfoglalta előbbi hadállását. Az is valószínű, hogy Hood Decaturn megtámadta, de visszaverte. Az egyesült államok adóssága october végén 2017 millió dollárt tett.

*) Szívesen kértik a „V. U.“ t. szerkesztőségére ezen sorok figyelembevételére.

